

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-05-06

Vår referens

Tilde Tibblin

Planeringssekreterare

tilde.tibblin@malmo.se

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen, fr.o.m. 1 juli 2025 **HVO-2025-869**

Sammanfattning

Den 1 juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. Lagen innehåller vissa förändringar som kräver åtgärd. Begreppet bistånd tas bort, rätt att ge insatser för personliga behov utan behovsprövning införs och dokumentationsskyldigheten utökas i den nya lagen. Förvaltningen har därför tagit fram ett förslag på nya riktlinjer: *Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen* som föreslås gälla från och med den 1 juli 2025. Samtidigt föreslås nämnden upphäva de nu gällande riktlinjerna: *Riktlinjer för biståndsbedömning i ordinärt boende och särskilt boende enligt socialtjänstlagen* (HVO-2023-4344) samma datum.

Nämnden ges möjlighet i lagen att undanta viss dokumentationsskyldighet när det gäller ej behovsprövade insatser och uppgifter om den enskildes identitet. Förvaltningen föreslår därför att nämnden också fattar ett sådant beslut.

Förslag till beslut

1. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens förslag till *Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen* att gälla från och med 1 juli 2025.
2. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden upphäver *Riktlinjer för biståndsbedömning i ordinärt boende och särskilt boende enligt socialtjänstlagen* (HVO-2023-4344) från och med 1 juli 2025.
3. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslutar att uppgifter som kan röja den enskildes identitet undantas från dokumentationsskyldighet för följande insatser utan behovsprövning:
 - mötesplatser för seniorer
 - hälsofrämjande samtal med hembesök
 - samtalsstöd till anhöriga
 - samtalsgrupper och gruppaktiviteter.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse HVON 2025-05-26 Riktlinjer för insatser enligt SoL, fr.o.m. 2025-07-01
- Riktlinjer för biståndsbedömning i ordinärt boende och särskilt boende enligt socialtjänstlagen, reviderade 1 januari 2025 (HVO-2023-4344)
- Förvaltningens förslag till Riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen, fr.o.m. 2025-07-01

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2025-05-13

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2025-05-26

Beslutet skickas till

Funktionsstödsnämnden för kännedom

Ärendet

Den 1 juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. Den nya lagen innebär bland annat krav på att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande och att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Lagen innehåller också andra förändringar som kräver att nämndens riktlinjer för biståndsbedömning förändras och att nämnden behöver ta vissa beslut om exempelvis öppna insatser. Relevanta förändringar i socialtjänstlagen samt vad de innebär för riktlinjerna följer nedan.

Relevanta förändringar i ny socialtjänstlag

Begreppet bistånd ersätts med insatser för personliga behov

I nuvarande socialtjänstlag ges insatser enligt 4 kap. 1 §: ”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. [...] Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå.”

Den nya lagen använder helt andra begrepp. Begreppet bistånd används nu endast för ekonomiskt bistånd och är alltså inte aktuellt för den socialtjänst som hälsa-, vård- och omsorgsnämnden bedriver. Begreppet skälig levnadsnivå reserveras också för ekonomiskt bistånd. För andra typer av insatser används istället begreppet skäliga levnadsförhållanden.

De nya formuleringarna för nämndens ansvar för den enskildes behov finns i 11 kap. 1 §: ”En enskild som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatserna.”

Insatser för personliga behov utan behovsprövning

En av den nya socialtjänstlagens större förändringar är att nämnden får rätt att tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning. Lagstiftarens ambition med möjligheten är att det antas kunna stärka enskildas självbestämmande och sänka trösklarna för att ta del av socialtjänstens insatser. Det huvudsakliga arbetssättet ska dock fortsatt vara att behovspröva insatser. Möjligheten att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning bör vara ett komplement till behovsprövade insatser.

I lagen finns ett antal insatser listade som aldrig får ges utan behovsprövning. De insatser som alltid kräver en individuell behovsprövning och som är relevanta i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden är: kontaktperson, särskild boendeplats och korttidsplats.

Varje enskild socialnämnd får ta ställning till om och hur bestämmelsen om insatser utan behovsprövning ska tillämpas i den egna kommunen. En förutsättning för att socialnämnden ska kunna tillhandahålla insatser utan behovsprövning är att kommunen beslutar särskilt om att dessa insatser ska gå att tillhandahålla utan individuell behovsprövning. Det gäller även insatser som tidigare tillhandahållits på detta sätt, som till exempel rådgivning, träffpunkter och enklare former av stöd- och samarbetsamtal.

Förslaget att insatser ska kunna erbjudas utan individuell behovsprövning förutsätter inte att insatserna utformas på något särskilt sätt. De kan till exempel vara allmänt utformade eller individuellt inriktade och anpassade efter den enskildes behov. De kan även vara inriktade mot vissa grupper, situationer eller problem. Om socialnämnden vill erbjuda en insats utan individuell behovsprövning, kan nämnden välja om insatsen ska vara öppen för alla eller om den enskilde måste uppfylla vissa villkor för att kunna ta del av den. Det kan handla om att socialnämnden vill rikta insatsen mot en specifik situation eller en särskild grupp. Det är socialnämnden som, i ett särskilt beslut eller i riktlinjer, anger vilka villkor som i så fall ska gälla. Villkoren får inte medföra att kommuninvånarna behandlas olika, om det inte finns sakliga skäl som motiverar det.

Tanken är att den enskilde, i stället för att vända sig till socialnämnden med en ansökan, som sedan leder till en utredning och ett beslut, ska kunna vända sig direkt till en utförare. Den som genomför insatser utan individuell behovsprövning ska informera enskilda som vänder sig till verksamheten om möjligheten att ansöka om behovsprövade insatser enligt socialtjänstlagen.

Det är socialnämnden som ska definiera den eller de målgrupper som ska kunna ta del av en insats utan behovsprövning. Det kan t.ex. handla om att en insats bara erbjuds kvinnor eller män inom en viss åldersgrupp, personer som är bosatta inom ett visst område eller personer som har en viss diagnos.

Dokumentationsskyldighet

I nuvarande socialtjänstlag är skyldigheten att dokumentera avgränsat till handläggning av ärenden samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling. I nya lagen utökas dokumentationsskyldigheten till att gälla genomförande av insatser, det vill säga alla insatser, med eller utan behovsprövning.

Lagen medger endast två undantag från skyldigheten att dokumentera:

1. Dokumentationsskyldighet gäller inte uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning.
2. Uppgifter som kan röja den enskildes identitet ska inte dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning. Detta kräver dock att socialnämnden beslutar om undantaget och att det ska finnas särskilda skäl för undantaget. Vad som utgör särskilda skäl måste bedömas utifrån insatsens syfte och karaktär, samt vägas mot behovet av att kunna följa upp insatsen på individnivå. Exempel som anges i lagens förarbete är att särskilda skäl kan finnas vid insatser där möjligheten att vara anonym tros bidra till att den enskilde alls tar kontakt med socialtjänsten. Särskilda skäl anses också finnas när öppna verksamheter är utformade som mötesplatser eller träffpunkter, och där det inte finns skäl eller behov att dokumentera uppgifter kopplade till enskilda individer.

Andra uppgifter än sådana som på något sätt kan avslöja den enskildes identitet ska alltid dokumenteras. Det kan till exempel handla om uppgifter om antalet deltagare, deras ålder och kön. Det kan även handla om avidentifierade uppgifter om problem eller svårigheter som uppkommer under genomförandet av en insats och orsaken till att deltagare avbryter insatsen i förtid. Ytterligare exempel är avidentifierade uppgifter om deltagarnas mående och sociala situation när insatsen inleds respektive avslutas.

Nyheter i förslaget till riktlinjer utifrån ny socialtjänstlag

Med anledning av begreppsförändringarna i socialtjänstlagen föreslås nya riktlinjer med nytt namn: *Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen*.

Genomgående ändras begreppen till ”insatser för personliga behov” i stället för bistånd samt ”skäliga levnadsförhållanden” i stället för skälig levnadsnivå. På sikt planerar också förvaltningen att ändra titeln på de som idag har befattningen biståndshandläggare.

Eftersom socialnämnden måste fatta beslut om vilka insatser som ska tillhandahållas utan behovsprövning läggs dessa in i riktlinjerna som ett nytt avsnitt. Där framgår vilka insatserna är samt vilka villkor som gäller för Malmöbor att ta del av dem. I nuläget föreslås befintliga öppna insatser, exempelvis mötesplatser och hälsosamtal, ges utan

behovsprövning. Villkoren för insatserna som ges utan behovsprövning föreslås se olika ut:

- Trygghetslarm – ges till Malmöbor som fyllt 69 år, är folkbokförda i Malmö kommun och bor i ordinärt boende. Detta innebär en förändring jämfört med nuvarande riktlinjer som har åldersgränsen 70 år. Förvaltningen föreslår 69 år för att den ska vara densamma som den åldersgräns som gäller för fixartjänsten och IT-fixare och för att kunna hänvisa målgruppen mellan olika insatser. Förvaltningen anser också att det finns en viktig poäng med att ha en samhälleligt bestämd åldersgräns som grund för sina åldersgränser i det fall det inte finns data för att motivera andra åldersgränser. Åldersgränsen om 69 år för fixartjänsterna styrs av den ålder som man har rätt att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd (LAS).
- Mötesplatser för seniorer – öppen för alla Malmöbor över 18 år. Insatsen riktar sig mot seniorer, men förvaltningen anser att det är bättre att den är öppen för alla. Förvaltningen bedömer risken som liten att andra än seniorer kommer att besöka mötesplatserna. Att behöva legitimera sig för att komma in och ta del av aktiviteter och gemenskap riskerar att höja trösklarna för att söka sig till insatsen.
- Hälsofrämjande samtal med hembesök – öppen för alla Malmöbor som fyllt 69 år. Förvaltningen argumenterar för åldersgränsen 69 år utifrån samma argument som för trygghetslarm. Förutom att det hälsofrämjande samtalet är en insats öppen för alla över 69 år erbjuder förvaltningen denna insats uppsökande och riktad till riskgrupper över 69 år. Det kan exempelvis vara en uppnådd ålder, 80 år har länge varit gällande, men förvaltningen vill kunna vara flexibla i vilka riskgrupper som är aktuella och föreslår därför inte något villkor kopplade till risk.
- Rådgivning – öppen för alla Malmöbor över 18 år.
- Samtalsstöd till anhöriga – öppen för alla som är anhöriga till Malmöbor och över 18 år.
- Samtalsgrupper och gruppaktiviteter – öppen för alla Malmöbor över 18 år. Dessa grupper kan ha avgränsningar och vara riktade mot särskilda livssituationer, men förvaltningen anser att det är bättre att insatsen är öppen för alla. Förvaltningen bedömer risken som liten att andra än den som aktuell grupp eller aktivitet avser kommer att delta. Att behöva legitimera sig för att ta del av insatsen riskerar att höja trösklarna för att söka sig till insatsen.

Övriga förändringar jämfört med tidigare riktlinjer

I sak har inga ändringar gjorts kring de insatser som ges efter individuell behovsprövning. Riktlinjerna har dock fått en ny inledning och det har gjorts vissa redaktionella ändringar för att öka tillgänglighet och läsbarhet.

Vad gäller serviceinsatserna tvätt, städning och inköp finns i förvaltningens förslag två olika texter. Den första är den som gäller i nuläget när serviceinsatser fortfarande beviljas i tid, detta till skillnad från övriga insatser där tiden planeras tillsammans med fast omsorgskontakt i hemtjänsten utifrån det individuella behovet. Nämnden har uppmanat kommunfullmäktige att upphäva sitt tidigare beslut om att serviceinsatser ska beviljas i tid (HVO-2023-4344). I väntan på att beslutet upphävs gäller alltså dessa riktlinjer. Den andra texten är den som är tänkt att fungera som riktlinje så snart kommunfullmäktige upphävt beslutet och serviceinsatserna inte längre beviljas i tid. Efter nämndens beslut om nya riktlinjer kommer det att göras två separata versioner av riktlinjerna så att handläggarna endast har den aktuella och gällande versionen av riktlinjerna för serviceinsatser.

Förslag till beslut

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen föreslår nämnden att anta de nya riktlinjerna *Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen* från och med 1 juli 2025. I samband med detta föreslås nämnden att upphäva de tidigare riktlinjerna *Riktlinjer för biståndsbedömning i ordinärt boende och särskilt boende enligt socialtjänstlagen* från samma datum. När de nya riktlinjerna antas fattar också nämnden nödvändigt beslut om insatser som ska tillhandahållas utan behovsprövning samt villkor för tillhandahållandet.

Undantag från dokumentationsskyldigheten

Dokumentationsskyldighet gäller inte uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning, därför krävs inget särskilt beslut från nämnden kring den insatsen.

Förvaltningen föreslår att nämnden ska undanta uppgifter som kan röja den enskildes identitet från dokumentationsskyldigheten enligt socialtjänstlagen. Förvaltningen föreslår att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte dokumenteras vid genomförandet av följande insatser utan behovsprövning:

- mötesplatser för seniorer
- hälsofrämjande samtal med hembesök
- samtalsstöd till anhöriga
- samtalsgrupper och gruppaktiviteter.

Förvaltningen menar att det finns särskilda skäl för undantagen. Öppna mötesplatser exemplifieras i lagens förarbete som en sådan insats där det inte finns behov av att dokumentera uppgifter kopplade till enskilda individer. För hälsofrämjande samtal, samtalsstöd samt samtalsgrupper och gruppaktiviteter anser förvaltningen att det särskilda skälet handlar om att möjligheten för den enskilde att vara anonym är av större vikt än att uppgifter om den enskildes identitet dokumenteras. I flera av insatserna ingår också rådgivning i olika stor omfattning vilket är en insats som redan är undantagen dokumentationsskyldigheten. Förvaltningen bedömer att insatserna kan följas upp på ett fullgott sätt utan uppgifterna om de enskildas identitet.

I de föreslagna riktlinjerna framgår undantagen i anslutning till varje insats.

Insatser enligt annan lagstiftning

I de föreslagna riktlinjerna anges endast insatser enligt socialtjänstlagen. I sammanhanget vill förvaltningen upplysa om att nämnden även ger insatser enligt annan lagstiftning:

- Insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen: förutom hemsjukvård ges insatserna dagverksamhet för yngre (Club Cefalon), Rehabgruppen Fenix och fallförebyggande insatser.
- Fixartjänst och IT-fixare ges enligt lag om vissa kommunala befogenheter.

Ansvariga

Sofie Westlund Avdelningschef

Anne Petäjäjärvi Johansson Avdelningschef